

חיילי צה"ל ופולסטינים בחברון. מה שהופך את צה"ל למוסרי הוא מוכנותו לקבל ביקורת צילום: MUSSA ISSA QAWASMA / רויטרס

הקצה

הביקורת על צה"ל אינה רק נחלת השמאל, אלא חובה מוסרית ויהודית

מרדכי קרמניצר ונדב ברמן שיפמן

פורסם ב-03.10.18

בשנים האחרונות מתנהלים בישראל דיונים רבים הקשורים בשאלת הביקורת הציבורית על צה"ל ועל פעילותו ביהודה ושומרון ובגבול עזה. דוגמה בולטת לכך היא הוויכוח סביב ארגוני בצלם ושוברים שתיקה, העוסקים בתיעוד חריגות בפעילות חיילי צה"ל בשטחים.

רבים במחנה הימין סבורים שביקורת מוסרית על צה"ל היא נחלתו של מחנה השמאל, אולם זוהי טעות. בייחוד אפשר לציין את הביקורת על מדיניות צה"ל בקרב הציונות הדתית בשנים האחרונות, בין היתר סביב פקודת השירות המשותף, שהתבססה על מסמך היוה"ל"ן (יועצת הרמטכ"ל לענייני מגדר). לנוכח זאת, אפשר להביט בדאגה על המגמה הנוכחית של הוצאת צה"ל, צבא העם, מחוץ למעגל הביקורת: בחקיקה נגד הכנסת פעילי שוברים שתיקה לבתי הספר, וגם בהצעת החקיקה שעלתה באחרונה המבקשת לאסור על תיעוד של חיילי צה"ל בעת פעילותם. הצעת חוק נוספת, משנת 2017, ביקשה לאסור הוצאת לשון הרע על לוחמי צה"ל.

האם מגמת איסור הביקורת על צה"ל עולה בקנה אחד עם המסורת היהודית? בהנחה שביקורת אפקטיבית תלויה בנתונים עובדתיים, ואלה מחייבים נגישות בסיסית לעדויות על פעילות צה"ל במרחב זה, חשוב לשאול מה דינה של ביקורת כזו מבחינה ערכית. לערכים ולמוסר יש מקום חשוב בהלכה, ועוד קודם לכן, בנבואה הקלאסית: אברהם שניסה להציל חפים מפשע בסדום; משה שביקר את פרעה (אביו המאמץ) על שעבוד בני ישראל; נתן הנביא שביקר את המלך דוד על רצח אוריה החתי; או ירמיה שביקר את השחיתות בבית המקדש הראשון.

באופן ספציפי יותר, גם למועדות לטעות כתכונה אנושית, וגם לביקורת על טעויות אנושיות, יש מקום חשוב במסורת היהודית. בתנ"ך אנו מוצאים תיעוד של עוולות של בני אדם בכלל ושל גדולי האומה בפרט. אדם וחווה, אברהם ושרה, משה ואהרן ובני ישראל, נתונים לביקורת כאשר הם חוטאים. כמובן שהדבר אינו מסלק את האחריות או הצורך בפיצוי הזולת, אלא שיש בכך הכרה עמוקה בצורך המתמיד בשיח מוסרי. רגישות זו חילחלה היטב למסורת היהודית, שעקבות הערצת הקדושים (הגיוגרפיר) ייריים בה פחות מאשר בדתות אחרות.

העובדה שהתנ"ך מבקר את גיבוריו היתה גם הסיבה לכך שמלומדים מוסלמים חשבו שהתנ"ך מזויף: כיצד ייתכן שנביאים מבצעים חטאים? מתוך תפיסה אל־טעותית דומה, קיבעה הנצרות הקתולית במאה ה-19 את חסינותו של האפיפיור פיוס התשיעי מפני טעות באמצעות דוקטרינת ה"אל־טעות האפיפיורית" (Papal Infallibility). כמה עשורים מאוחר יותר, נקטו משטרים טוטליטריים חילוניים באירופה מהלך כזה לגבי הרודנים שעמדו בראשם. לנוכח חוק המלך (דברים י"ז) המעמיד את הריבון המדיני ככפוף לחוקים מוסריים כאחד האדם, מתבקשת המסקנה שיש משהו אנטי־יהודי עמוק (ואולי אף אלילי) בהענקת חסינות מוחלטת לבני אדם ולמוסדות אנושיים מפני ביקורת.

צה"ל בע"מ

הצבא החצי־מוסרי ביותר בעולם

הנשק הסודי של צה"ל בשדה הקרב הפוליטי והתרבותי: ממלכתיות

חוק יסוד: הצבא מכפיף את צה"ל למרותה של הממשלה. אולם כיצד אמורים הציבור ונציגיו, חברי הכנסת, להיחשף לביקורות על תפקודו של צה"ל במגע עם אוכלוסייה אזרחית? מנקודת מבט יהודית, מעשיו של הצבא קובעים את מידת מוסריותו. פעולותיו נבחנות באמות המידה של הקוד האתי ורוח צה"ל. חלק מערכי צה"ל נסובים על מילוי מיטבי של המשימה (חתירה לניצחון), וחלקם עוסקים במזעור של פגיעה בחפים מפשע ("טוהר הנשק"), על בסיס המחויבות לערך חיי האדם וכבודו. אך מעבר לבחינה המוסרית של עצם הפעולות שנוקטים חיילים, מה שהופך את צה"ל למוסרי הוא עצם הפתיחות לביקורת. גם בצבא המוסרי ביותר ישנן חריגות מן המוסר. לכן המבחן האמיתי אינו בהיעדר חריגות, אלא בנכונות לחקרן. אם כך, עולה שעצם הטענה לפיה צה"ל אמור להיות "מעל לכל ביקורת" היא גופא חתירה תחת מוסריותו. לאור האמור לעיל, היא גם נמצאת בסתירה לדגש המוסרי המצוי במסורת היהודית.

לטענה זו יש גם השלכות מעשיות. לא ייתכן שמוסריותו של הצבא תקום לאורך זמן על יסוד האקסיומה הטוענת שהוא הצבא המוסרי ביותר, אקסיומה הנכפית בהשתקה ובאלימות. ביקורת ראויה צריכה להישען על נתוני אמת ולא על נתונים כוזבים, אבל השאלה מהי אמיתות שר של אירוע מסוים מחייבת לרוב

חשיבות רבה. מנתן הייל ועד יוסף טרומפלדור, פטריסטיות היא סגולה אנושית חשובה. אולם אם היא אינה מהולה בהוגנות אנושית בסיסית, שבמסורת היהודית כרוכה ברעיון בריאת האדם — כל אדם — בצלם אלוהים, היא עלולה להידרדר למחוזות אפלים. אדרבה, המגמה שעליה מצביע צה"ל, של מעבר לטכנולוגיות לחימה מאוישות מרחוק, צריכה דווקא להגביר את תשומת הלב המוסרית ביחס לפעילות הצבא, ובוודאי שלא להפחיתה. במצבים אלה, שאלת האחריות לפעולה שאינה תקינה מבחינה מוסרית נעשית קשה ומורכבת שבעתיים.

פרסומת -

AmazingTalker

1-to-1 Lessons
Best Online Spanish Tutors

Online Language Tutors
anguages with ease at the comfort of y

AmazingTalker

השיקול "מה יגידו בגת" אינו יכול להצדיק מניעה של ביקורת. יהיה זה הישג אדיר דווקא לגופים הפועלים להטלת חרם על מדינת ישראל אם עקב פעולתם תתנכר ישראל לערכיה היהודיים והדמוקרטיים. יתרה מזאת: הניסיונות לחסום מידע עלולים להשריש עוינות כלפי ישראל בקרב הרוב הגלובלי הדומם, שאין לו דעה חד משמעית לגבי ישראל. הצעות החקיקה המונעות שיח מוסרי על צה"ל ראויות אפוא להיפסל, כסותרות את אופייה של מדינת ישראל כיהודית

ירדמו: רכיוט רוגמד

פרופ' מרדכי קרמניצר הוא עמית בכיר במכון הישראלי לדמוקרטיה. נדב ברמן שיפמן הוא עמית בחוג לפילוסופיה ובמרכז ללימודי יהדות באוניברסיטת ייל

פרסומת: סיב פרטי: אינטרנט מהיר במיוחד, מעכשיו גם בבתים צמודי הקרקע

Recommended by

כתבות נוספות שעשויות לעניין אותך

ממומן

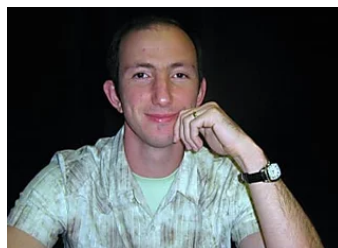
/ Post Fun

Kate & Meghan Are Very Different Mothers, These Photos Prove It

ממומן

/ Rug Studio

Karastan Original Karastan Medallion Kirman Multi 718 8' ...8" X 12' with

/ מגזין

אלוף חדשישן

/ מגזין

פרשת אבו יאיר

ממומן

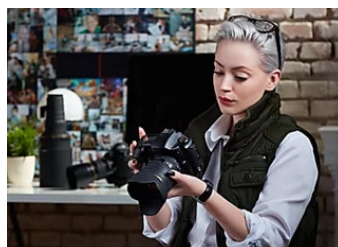
/ ריאלי

הפורטוגלים בהלם: כ-3.5 מיליון ישראלים זכאים לדרכון נוסף ולא יודעים את הדבר...

ממומן

/ Zenni

Why Limit Yourself To Just One Pair

/ ספרות

"אפיזודה חולפת" נעול בארון ספרותי של קלישאות ושל פאתוס

/ מגזין

יוגורט - מאריך חיים

תגובות

להוספת תגובה
מזוהה

לבחירת השם
כנינוי קבוע

שם

הזינו שם שיוצא ברוח

משלוח תגובה מהווה הסכמה לתנאי השימוש של אתר הארץ

שלחו

סדרו את התגובות **מהאחרונה לראשונה**

9 גיל כהנא 07.10.2018 13:16

3 לייקים 1 תגובה

מיסטר קרמניצר

מדי פעם אני מתבשם מדברייך. אך ברצוני לומר לך שאדם שרואה (כמו העתון הזה) וכותב רק את ועל השלילה לא רק שמביע ומצביע על חוסר איזון אלא גם ראוי שייבדק בנושא. בכל תחום ותחום יש מן החיוב. אצלך, פרט לתוארך, לא מצאתי חיוב, עם כי מצאתי תוכן. אדם לא נבחן רק על פי תוארו אלא גם על פי דרכו. הגיע הזמן שבגילך, תשנה משהו בדרך כתיבתך. קשה? סומך עליך.

הגיבו

דווחו כפוגעני

8 י 07.10.2018 08:51

2 לייקים 1 תגובה

ביקורת על צהל היא חובה רק כאשר היא מגיעה מצד אחד של המפה הפוליטית. כאשר מחינו על העוול שצהל עולל ללוחם אלאור אזריה, אמרתם שאסור לבקר את צהל.

הגיבו

דווחו כפוגעני

7 דר' יוסף צרניק 07.10.2018 03:45

3 לייקים 1 תגובה

מוטה - אם אתה נזקק לשותפות במאמר שמצדיק ביקורת עניינית על צה"ל במה עשו אברהם, משה ונתן הנביא - אז משהו פה משובש לחלוטין... עוד מאמר כזה ואבדנו!

הגיבו

דווחו כפוגעני

6 יפה 07.10.2018 00:54

הילדים של כולנו משרתים אינטרסים נקלים.

הגיבו

דווחו כפוגעני

ערן 07.10.2018 00:53

5

4 לייקים 2 תגובות

היהדות היא הרבה יותר עצמתית מהימין הישראלי שמתחבא מאחוריה גדולי ההוגים היהודים בכל הדורות, ובכללם נביאי ישראל, מתהפכים בקרבם לנוכח המוטציה הימנית שמתיימרת לייצג אותם. השמאל מייצג את ההומניזם היהודי הרבה יותר מהיהודים המקצועיים של היום. יש בשמאל הרבה אוניברסליסטים שמעדיפים לא להזדהות עם היהדות כמו שבימין יש הרבה פשיסטים שאנושיות יהודית מהם והלאה, זה לא נותן לאף אחד זכות להתנשא על השמאל ולמנוע ממנו את הזהות היהודית כשהוא בוחר בה

הגיבו

דווחו כפוגעני

מרן 06.10.2018 19:59

4

1 לייק 0 תגובות

הרה"ג קרמניצר משלומי אמונינו התחיל ללמד הלכות יהדות

הגיבו

דווחו כפוגעני

חובה מוסרית 06.10.2018 19:20

3

5 לייקים 2 תגובות

צה"ל --- צבא הכיבוש והאפרטהייד "המוסרי בעולם" --- חסין בפני כל בקורת --- כמו מסיתיהו הפשיסט אל תשפטו את הצבא היהודוני כמו ששפטתם כל צבא אחר. זה צבא שעשה ועושה מה שהנהגת המדינה פוקדת עליו לעשות... בן-גוריון פקד על חייליו לגרש את ילידי הארץ והם עשו זאת ללא שום היסוס. לכן חייבים לומר שבצבא הזה אין, ולא היתה אי-פעם, טיפת מוסר.

הגיבו

דווחו כפוגעני

גורג 06.10.2018 18:49

2

6 לייקים 9 תגובות

חוק הלאום היה הכרחי בגלל סהרורים ככרמניצר "נפש יהודי חולנית"....!

הגיבו

דווחו כפוגעני

100% 06.10.2018 12:00

1

רוב עם ישראל חושב שמחבלי צריך לחסל, כמו שעשה אלאור אזריה והעובדה שהרמטכ"ל חושב אחרת היא עילה לביקורת על צה"ל!
אם צה"ל הוא צבא העם, הוא צריך לנהוג על פי הערכים של רוב העם! והערכים האלו של רוב העם קובעים שמחבל טוב הוא מחבל מת! מי שמונע פעולה על פי ערכי הרוב העם, מתנקש בדמוקרטיה!

דווחו כפוגעני**הג'בו**

צרו קשר
רכשו מנוי
פרסמו באתר
בלוגים
שירות למנויים
תנאי שימוש

להורדת האפליקציה

© כל הזכויות שמורות

